

- **Kieli** esitetään monissa kieliopeissa joukkona jollakin tavalla järjestettyjä sääntöjä. Tällainen käsitys kielestä pohjaa ajatukselle, että kaikki kielenkäyttö on vahvasti sopimuksenvaraista eli **konventionaalista** toimintaa. Lisäksi käsityksessä ajatellaan, että kielen päätehtävä on tilanteista **kertominen**.

- Tutkimus on kuitenkin osoittanut, että kaikkea kielen käyttöä ei voi tiivistää selkeiksi säännöiksi. Ihmiset tuottavat kielellisiä ilmauksia tilanteesta riippuen myös arvaamattomilla eli **epäkonventionaalisilla** tavoilla. Näitä tapoja ei useinkaan käytetä tilanteista kertomiseen vaan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden toimintojen **näyttämiseen**.

- Sanakirjoissa kuvattujen **sanojen** ja **viittomien** kirjaimellinen käyttö on esimerkki perinteisen konventionaalista kielenkäytöstä. Sanoja ja viittomia voidaan kuitenkin alkaa muunnella kontekstissa: esimerkiksi sana *pitkä* voidaan tuottaa muodossa *piiitkä* kuvastaen kuluneen ajan erityistä pitkäkestoisuutta, tai viittoma KATSOA voidaan suunnata johonkin fyysisessä tilanteessa läsnäolevaan kohteeseen.

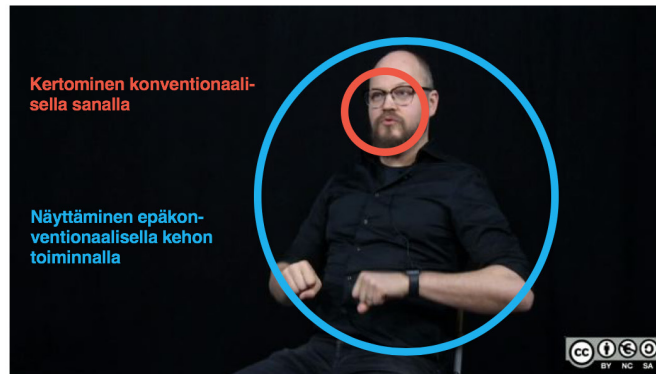
- Lisäksi kaikkiin ensisijaisesti sanojen ja viittomien kautta rakennettuihin ilmaisiin voidaan liittää lisää merkityksiä kehon ja käsien muun toiminnan avulla (ks. kuvio 1). Lähtökohtaisesti kielelliset ilmaukset ovatkin konventionaalille ja **tarkkarajaiselle** kertomiselle sekä epäkonventionaalille ja **hämärärajaiselle** näyttämiseen rakentuvia **monikanavaisia yhdisteitä**.

- Viittomakielten tutkimuksen anti uusimmalle kielentutkimukselle on ollut todistaa, että kertomista ei voida lopullisesti erottaa näyttämisestä. Viittomakielisissä ilmauksissa käsien ja kehon liikkeet eivät yksiselitteisesti jakaudu joko kertovaan tai näyttävään ainekseen, kuten voidaan ajatella olevan laita ääneen tuotettujen sanojen ja esimerkiksi käsieleiden kanssa, vaan ne ovat usein yhtä aikaa molempia.

- Viittomakielten tutkimuksessa on lisäksi esitetty, että siirtymä kertomisesta näyttämiseen on **jatkumo**, jossa konventionaalinen ja tarkkarajainen kieliaines sulautuu saumattomasti epäkonventionaaliseen ja hämärärajaiseen kieliaineeseen.

Viittotu ilmaus ”lumiukko ja poika istuutuvat autoon [tavalla, joka näytetään]”.

Suomenkielinen ilmaus ”siellä ne istuvat autossa [tavalla, joka näytetään]”.

Kuvio 1. Viittomakielinen (vasemmalla) ja suomenkielinen ilmaus (oikealla). Molemmat ilmaukset sisältävät kertovaa ja näyttävää ainesta.

Viittomakielisen esimerkin lähde:

Jyväskylän yliopisto, viittomakielen keskus: *ProGram-aineisto, lumiukko- ja sammakotarinat* (2016) [videokorpus]. FIN-CLARIN. Saatavissa Kielipankin kautta: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-1001100113005>

Suomenkielisen esimerkin lähde:

Jyväskylän yliopisto, viittomakielen keskus: *Suomalaisen viittomakielen opetuksen kehittämishanke* (2019) [videomateriaali].